

संधि

Sandhi (w sanskrycie संधि *saṁdhi* lub सन्धि *sandhi*) to termin gramatyczny pochodzący od √धा poprzedzonego prefiksem सम्, oznaczający „połączenie”, „zestawienie”. Określa on zasady opisujące zmiany fonologiczne zachodzące pomiędzy morfemami, czyli najmniejszymi, niepodzielnymi i niosącymi znaczenie częściami słów, lub pomiędzy/na przełomie wyrazów.

Sandhi zachodzące wewnątrz wyrazów nazywamy wewnątrzwyrazowym, a to pomiędzy wyrazami międzywyrazowym.

Wszelkie zmiany uwzględniane są w zapisie, więc ich znajomość jest niezbędna do lektury tekstów sanskryckich.

अनुस्वारसंधि

Podstawowa reguła tzw. *anusvārasaṁdhi* mówi, że jeśli jeden wyraz kończy się na म् m, a kolejny rozpoczyna się od spółgłoski, to m wygłosowe pierwszego wyrazu zamieni się w anuswarę (*anusvāra*), czyli ँ m, np.:

मांसम् खादति → मांसं खादति
नृपम् वदन्ति → नृपं वदन्ति
बालानाम् गृहम् → बालानां गृहम्

Jeśli m występuje na końcu wyrazu kończącego zdanie lub po tym wyrazie występuje kolejny, ale rozpoczynający się od samogłoski, wówczas zmiana nie nastąpi, np.:

अवदम् | → bez zmian
प्रभावम् अत्र → bez zmian
वीरानाम् इति → bez zmian
शब्दम् उक्त्वा → bez zmian
माम् औषधम् → bez zmian

Choć zmiana m w anuswarę nie nastąpi przed samogłoską, to wyrazy mogą (ale nie muszą) zostać zapisane łącznie, np.:

प्रभावम् अत्र → प्रभावमत्र
वीरानाम् इति → वीरानामिति
शब्दम् उक्त्वा → शब्दमुक्त्वा
माम् औषधम् → मामौषधम्

Wracając do zmian m w anuswarę przed spółgłoską, w większości przypadków zmiany związane z sandhi anuswary zakończą się na tym etapie. Dopuszczalny jest jednak kolejny etap modyfikacji, czasem respektowany przez autorów tekstów, czasem nie. Drugi etap zmian, którego zasady opisane są poniżej, nie jest konieczny a jedynie dopuszczalny (czyli zmiany mogą zajść, ale nie muszą).

II etap zmian w अनुस्वारसंधि

- Jeśli drugi wyraz (ten, następujący po wyrazie zakończonym na म् m), rozpoczyna się od र् r, श् ś, ष् ṣ, स् s lub ह् h, to II etap zmian nie zajdzie nigdy i zmiany zakończą się na zamianie m w anuswarę (etap I), np.:
बालम् हरति → बालं हरति
कमलानाम् शोभाम् → कमलानां शोभाम्

- Jeśli drugi wyraz rozpoczyna się od spółgłoski należącej do 25 spółgłosek ułożonych w pięciu rzędach, to anuswara na końcu pierwszego wyrazu (ta, która powstała z म् m) może się zamienić w nosówkę z tego samego rzędu z którego jest spółgłoska rozpoczynająca drugi wyraz. Dodatkowo, oba wyrazy połączą się ze sobą i zostaną zapisane pod jedną matką, pozornie wyglądając jak jeden wyraz, np.:

फलम् खादति → फलं खादति (I etap) → फलङ्खादति (II etap)

देवम् पश्यामि → देवं पश्यामि (I etap) → देवम्पश्यामि (II etap)

जनम् छाया → जनं छाया (I etap) → जनञ्छाया (II etap)

25 spółgłosek ułożonych w 5 rzędach:

क्	ख्	ग्	घ्	ङ्
च्	छ्	ज्	झ्	ञ्
ट्	ठ्	ड्	ढ्	ण्
त्	थ्	द्	ध्	न्
प्	फ्	ब्	भ्	म्

Nosówki to pięć spółgłosek w ostatniej kolumnie (zaznaczone na czerwono), stąd, nosówką dla całego pierwszego rzędu jest ङ् ñ, nosówką dla całego drugiego rzędu jest ञ् ñ, itd.

- Jeśli drugi wyraz rozpoczyna się od półsamogłoski innej niż र् r, czyli od य् y, ल् l lub व् v, wówczas drugi etap polega na podwojeniu półsamogłoski i połączeniu wyrazów, np.:

गजम् वा → गजं वा (I etap) → गजंवा (II etap)

पत्रम् लिखसि → पत्रं लिखसि (I etap) → पत्रंलिखसि (II etap)

नृपानाम् यशस् → नृपानां यशस् (I etap) → नृपानांय्यशस् (II etap)